

Alkmadders

NUMMER 127 - JAARGANG 31 - SEPTEMBER 2014
KWARTAALUITGAVE STICHTING OUD ALKEMADE

In dit nummer o.a.:

Nederlanders in Indië
verhalen over overleving in de kampen

'Kennemers, Watermannen en Rijstvogels'
de broers Kuipers in Nederlands-Indië

Oud-Alkemadeprijs 2014
naar de familie Kolijn

De familie Huigsloot:
criminelen?

Kerkstraat 6, Oude Wetering

31e jaargang, september 2014, nummer 127
Kwartaaluitgave van de Stichting Oud Alkemade.
Opgericht 16 december 1980.

Redactie

Sjaak Bouwmeester
Marco Loos
José van der Meer-van der Zwet (eindredactie)
Fons van Rijn
E-mailadres van de redactie
alkmadders@ziggo.nl

Foto's (tenzij anders vermeld)

Leo Stiens en Agnes Turk
Archief Stichting Oud Alkemade

Distributie

Th. Meijer, Meidoornstraat 13,
2371 VC Roelofarendsveen (071-3314706)

Nieuwe donateurs en adreswijzigingen

Mw J.G.M. Rietbroek
jgm.rietbroek@planet.nl (06-18126615)

Donateurschap

De minimumdonatie bedraagt € 13,- per jaar, te voldoen op bankrekening NL06 RABO 0301 1099 66 of NL09 INGB 0005 4356 41 van Stichting Oud Alkemade. Per post ontvangen van Alkmadders kost € 11,00 per jaar extra.

Losse nummers

Deze kosten € 2,50 en zijn verkrijgbaar tijdens de openingsuren.

Openingstijden

Het Museum Oud Alkemade is geopend op zondagmiddag van 14.00-17.00 uur en op dinsdagmiddag van 13.30-16.00 uur. In de maanden juli en augustus en op 1e Paasdag, 1e Pinksterdag en 1e en 2e Kerstdag is het museum gesloten. Op 2e Paasdag en 2e Pinksterdag is het museum wel open.

Contactpersoon van het bestuur

Mw A. van Wieringen, secretaris (071-5018326)

Bezoek- en postadres Stichting Oud Alkemade

Saskia van Uylenburchlaan 22
2377 CE Oude Wetering
Telefoon: 071-3312168
E-mail: info@stichtingoudalkemade.nl
Website: www.stichtingoudalkemade.nl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande toestemming van de redactie.

INHOUD:

Van het bestuur	1
Varia	2
Nederlanders in Indië	4
'Kennemers, Watermannen en Rijstvogels'	9
Oud-Alkemadeprijs 2014 voor familie Kolijn	12
Een medewerker in beeld: Marco Loos	14
Schenkingen	15
Huigsloot: een criminele familie?	16
Het verhaal van het secreet	19
Oud en nieuw	20

Van het bestuur

Ik hoop dat u een goede vakantie gehad heeft en nu weer tijd vindt om met volle aandacht uw donateursblad te lezen met opnieuw veel informatie en mooie verhalen, zoals u dat van ons gewend bent.

Bij de Stichting Oud Alkemade is de afgelopen tijd hard gewerkt aan een nieuwe tentoonstelling met als thema '**Indiëgang**ers 1945-1950', een bijzondere tentoonstelling met veel aandacht voor de oud-militairen uit onze voormalige gemeente Alkemade.

Er zijn naast foto's ook persoonlijke spullen te zien van deze veteranen, die wij gevraagd hebben hun medewerking te verlenen om een zo goed mogelijk beeld te krijgen van hoe die soldaten deze tijd ervaren hebben. Zo zijn er uniformen, onderscheidingen, kledingkisten en zelfs een legermotor tentoongesteld. Ook dankzij samenwerking met museum Bronbeek uit Arnhem is het een interessant en compleet geheel geworden.

Alle veteranen uit onze gemeente die in Indië zijn geweest, zijn in beeld gebracht. Enkelen van hen waren bij de opening aanwezig. Deze tentoonstelling is 7 september geopend en loopt tot en met januari 2015. Wij hopen velen van u in ons museum te ontmoeten, zodat u een indruk krijgt van wat deze veteranen hebben meegemaakt. Zeker voor de kinderen en kleinkinderen van deze veteranen hopen we meer inzicht te geven over deze tijd die voor velen een onbesproken tijd bleek te zijn, zoals ook blijkt uit de verhalen die u in deze Alkmadders zult lezen.

Verder zijn we hard bezig om de al vaak beloofde burgemeesterskamer in de tentoonstellingsruimte in orde te maken. Hierbij zijn we geholpen door Chris Castelein. Wij willen hem hierbij ontzettend bedanken voor zijn hulp bij deze klus. Wanneer deze burgemeesterskamer klaar is, zullen we hier zeker nog een bijzonder tintje aan geven door hem officieel te openen.

Lex van der Zwet, voorzitter

Omslagfoto van Agnes Turk: het pand Kerkstraat 6 te Oude Wetering, winnaar van de Oud-Alkemadeprijs 2014.

Beste lezer,

Omdat de tentoonstelling 'Indiëgangers 1945-1950' nu in het museum te zien is, vindt u in dit nummer aangrijpende verhalen van en over mensen uit Alkemade, die deze donkere periode in onze geschiedenis aan den lijve ondervonden hebben. Niet alleen soldaten hebben het daar zwaar gehad, ook gezinnen van 'gewone' Nederlanders die in de jaren dertig naar Indië getrokken zijn om een nieuw bestaan op te bouwen, hebben geleden onder de terreur en willekeur van de Japanse bezetter. Ook zijn wij er weer op uit getrokken om de winnaars van de Oud-Alkemadeprijs met een bezoek te vereren. Deze keer betreft het een pand in Oude Wetering dat in oude stijl is

gerenoveerd en daarmee aan de criteria voor het toekennen van de jaarlijkse prijs heeft voldaan.

Dat genealogisch onderzoek bepaald niet saai hoeft te zijn, bewijst Jos Huigsloot die bij het zoeken naar zijn voorvaderen zaken tegenkwam die destijds het licht niet konden velen. Daar kijken we nu gelukkig wel anders tegenaan, en misschien brengt het ook u op het idee eens wat dieper te graven in de diverse registers en archieven.

Wij wensen u veel leesplezier met deze Alkmadders. Reacties zien wij graag terug op ons e-mailadres: alkmadders@ziggo.nl.

José van der Meer, eindredacteur

Alkmadders goes USA

In het juni-nummer heeft u het verhaal kunnen lezen van de dames uit de Verenigde Staten die op zoek waren naar hun 'roots' in Oude Wetering. Margreet Daalhof-de Jong, die Dorothy en haar dochter Susan toen geholpen heeft met hun zoektocht naar de geboorteplaats van hun vader en grootvader Cornelis van Wilgenburg, heeft hen vorige maand tijdens haar vakantie in Amerika bezocht. Voor beide vrouwen had zij een Alkmadders meegenomen en hen het verhaal in vertaalde versie voorgelezen. Zij vonden het geweldig. Na een paar dagen met de familie te hebben doorgebracht, is Margreet verder gereisd naar Californië waar ze op de begraafplaats is geweest waar Dorothy's vader Cornelis begraven ligt. Hiermee heeft ook zij haar verhaal rond de Van Wilgenburgen mooi afgerond.

Dorothy en Susan bedanken de medewerkers van Oud Alkemade heel hartelijk voor de hulp die zij en Margreet bij de zoektocht hebben gekregen en ook voor de Alkmadders, waar ze heel blij mee waren.

Margreet Daalhof met Dorothy (midden) en Susan (rechts) met het juni-nummer van Alkmadders in hun hand.

Tentoonstelling schoolfoto's afgesloten

De Open Dag van 29 juni jl., als besluit van de tentoonstelling 'De Grootste Schoolreünie', bracht een kleine honderd bezoekers naar het museum. Een veelvoud aan geïnteresseerden heeft het eerste halfjaar veel plezier beleefd aan de talloze zwart-wit- en kleurenfoto's en videopresentaties. Ook werden, in een geanimeerd gesprek en met elkaar in de herinnering gravend, hier en daar de ontbrekende namen aangevuld. Hoewel de tentoonstelling is afgelopen, is de uitgebreide collectie schoolfoto's altijd in het museum te raadplegen en kunt u ze desgewenst bijbestellen.

Voor de laatste keer de schrijfoefening; wel tussen de lijntjes blijven.

Uitloting obligaties

De jaarlijkse uitloting heeft deze keer zes obligaties opgeleverd die voor uitbetaling in aanmerking komen. Het betreft de nummers 2 - 45 - 82 - 90 - 122 - 130. Tegen inlevering van de betreffende obligatie worden ze uitbetaald. De eigenaren kunnen contact opnemen met de penningmeester: Joke Rietbroek, tel. 06-18126615 of per e-mail jgm.rietbroek@planet.nl.

Nieuwe tentoonstelling van start gegaan

Vanaf 7 september is de nieuwe tentoonstelling 'Indiëgangers 1945-1950' van start gegaan. Te zien zijn onder meer te zien een oude legermotor, verschillende transportkisten waarin de militairen hun spullen van Indië mee terug naar huis namen en natuurlijk veel documenten uit die tijd. Voor deze tentoonstelling is een beroep gedaan op Museum Bronbeek in Arnhem, het militair rusthuis voor bejaarde veteranen, waar veel tastbare herinneringen aan de politioele acties in Nederlands-Indië bewaard zijn gebleven. Zij waren bereid een aantal voorwerpen aan Oud Alkemade in bruikleen te geven.

Uitnodiging voor de donateursavond 2014

Beste donateurs,

Zoals u van ons gewend bent, nodigen wij u ook dit jaar weer uit voor de jaarlijkse donateursavond. Deze vindt plaats op **vrijdag 10 oktober 2014** in ons museum aan de Saskia van Uylenburchlaan 22 in Oude Wetering en begint om 20.00 uur. Uiteraard zal deze avond weer de Oud-Alkemadeprijs uitgereikt worden. Elders in dit nummer kunt u daar meer over lezen.

Omdat momenteel in ons museum de tentoonstelling 'Indiëgangers 1945-1950' plaatsvindt, leek het ons een goed idee om voor deze avond een spreker uit te nodigen, die rechtstreeks betrokken is geweest bij deze periode in de vaderlandse- en wereldgeschiedenis. Wij hebben de heer Adriaan de Winter bereid gevonden om zijn persoonlijke verhaal aan ons te vertellen.

Adriaan de Winter

Adriaan de Winter is in 1927 geboren in Rotterdam als oudste zoon in een boekhoudersgezin. Hij maakt de meidagen van 1940 inclusief het bombardement op Rotterdam heel intensief mee.

Adriaan raakt verzeild in het actieve verzet (o.a. sabotage aan een Duits marineschip), wordt waarschijnlijk verraden en komt na pijnlijke verhoren in kamp Amersfoort terecht. Tijdens een transport naar een onbekende bestemming in Duitsland weet hij te ontsnappen, waarna hij via allerlei omzwervingen aansluiting vindt bij de 51e Highland divisie. Hij wordt soldaat bij de geallieerde troepen, helpt onder meer bij de bevoorrading van troepen in Noord-Brabant en bij het bergen van de lichamen van 500 soldaten en burgers in de bioscoop van Antwerpen die door een V-1 raket is getroffen. In januari 1945 gaat hij voor een training naar Engeland, maakt daar het einde van de oorlog mee en keert in juli naar Nederland terug.

Na de Tweede Wereldoorlog wordt Adriaan (hij is dan 20 jaar oud) in 1947 uitgezonden met de stoottroepen naar Nederlands-Indië. Het patrouille lopen, de angst, de onmenselijke omstandigheden, het verlies van kameraden; Adriaan vraagt zich vaak af "Hoe overleef ik dit?". Na terugkomst lukt het hem stukje bij beetje om zijn trauma's een plekje te geven.

Adriaan de Winter heeft inmiddels twee boeken geschreven over zijn ervaringen gedurende deze tien jaar van zijn leven.

Wij hebben ons best gedaan om weer een interessant programma voor u samen te stellen en rekenen dan ook op een grote opkomst. Alle geïnteresseerden, dus ook niet-donateurs zijn van harte welkom op deze avond. De toegang is gratis, net als de koffie en de thee. Voor de overige consumpties vragen wij een kleine bijdrage.

Het bestuur

Nederlanders in Indië

Inhakend op de tentoonstelling 'Indiëgangers 1945-1950' hebben we gezocht naar mensen die al voor de Tweede Wereldoorlog in Nederlands-Indië woonden met de vraag of zij ons iets over hun ervaringen in die tijd zouden willen en kunnen vertellen. We hebben er drie gevonden: Mevrouw Themmen, mevrouw Willebrands en de heer Saeys, alle drie afkomstig uit Oude Wetering. Alle drie zijn ze voor de oorlog in Nederlands-Indië geboren en alle drie zijn ze in 1946 teruggekeerd naar Nederland. Hun verhalen zijn in dit artikel verwerkt.

Voor de oorlog

Nederlands-Indië was al sinds de VOC-tijd - vanaf ongeveer 1600 - een Nederlandse kolonie die in economisch opzicht heel belangrijk was. Er werd vanuit Nederland veel handel gedreven met Nederlands-Indië, of Nederlands Oost-Indië, zoals dat toen heette. Er waren veel onbekende, dus kostbare producten te halen. Denk bijvoorbeeld aan koffie, thee, tabak en specerijen, maar ook aan olie en rubber. En hiermee kon goed verdiend worden. Ook de Nederlandse industrie voer wel bij deze situatie. De haven van Amsterdam speelde een grote rol in overslag en vervoer en producten als suiker en textiel werden hier op basis van grondstoffen uit Nederlands-Indië vervaardigd.

In 1830 werd het Koninklijk Nederlandsch Indisch Leger (KNIL) opgericht. Het KNIL was een beroepsleger dat onder het Ministerie van Koloniën viel. Volgens de *Defensiegrondslagen 1927* was het doel van het KNIL onder meer handhaving van het Nederlandse gezag in de Archipel tegen onrust of verzet binnen de grenzen en de verzekering van rust en orde.

In mei 1940 bedroeg de legersterkte van het KNIL 75.000 officieren, onderoffi-

cieren en manschappen, waaronder een kleine 5.000 inlanders.

Vele Nederlanders trokken in de loop der jaren naar Nederlands-Indië om er te werken. Zij kwamen in een ver en onbekend land, waar zij in aanraking kwamen met een hele andere cultuur dan die zij gewend waren.

Met name in de jaren dertig nam de toestroom vanuit Nederland naar Nederlands-Indië aanzienlijk toe. Dit had natuurlijk alles te maken met de economische crisis die wereldwijd toesloeg. Door de grote werkloosheid besloten velen naar Nederlands Indië te vertrekken, hoewel dat helemaal niet eenvoudig was. Na een lange voorbereiding en het afscheid van familie en vrienden volgde er een zeereis van zes weken, waarna er in Indië een nieuw bestaan moest worden opgebouwd.

De Nederlanders in Nederlands-Indië behoorden veelal tot de gegoede burgerij. Ze leefden naar Nederlandse begrippen vaak luxueus, met een mooi huis en personeel. Ze hadden een eigen bedrijf of werkten voor de overheid. Zo was de vader van mevrouw Themmen officier in het KNIL en later werkzaam op het Ministerie van Onderwijs en Eredienst.

Ook was hij werkzaam als leraar wis- en natuurkunde. De vader van mevrouw Willebrands was hoteleigenaar en de heer Saeys sr. werkte eveneens als leraar wiskunde.

Radio Kootwijk.

De communicatie met Nederland verliep doorgaans per post, waardoor het vaak lang duurde voordat er berichten over en weer kwamen. Ook Radio Kootwijk was in die tijd een begrip. Het zenderpark werd vanaf 1918 gebouwd op de Veluwe en verzorgde het radiocontact met Nederlands-Indië per lange golf.

Toen Nederland in 1940 bezet werd door de Duitsers vervielen alle communicatiemogelijkheden met Nederlands-Indië en wisten familieleden dus niet meer van elkaar hoe het hen verging.

De Japanse bezetting

Japan had een groot bevolkingsoverschot en was in de 19^e eeuw sterk geïndustrialiseerd. Omdat het land zelf weinig grondstoffen bezat, richtte het zich op verovering van nieuwe gebieden. Uiteindelijk wilde het geheel Oost-Azië overheersen.

Een beeld uit Nederlands-Indië van voor de Tweede Wereldoorlog.

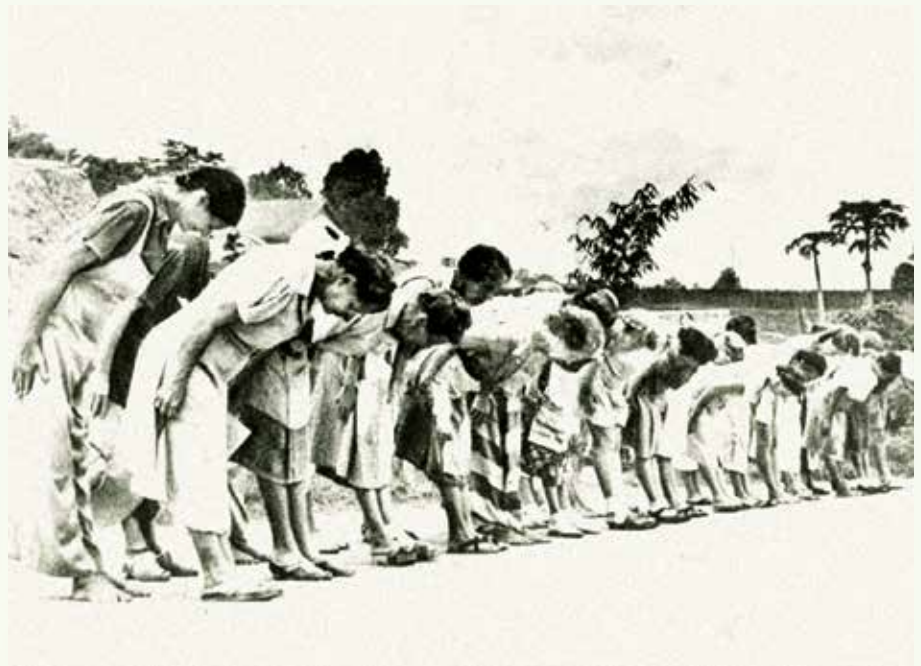

Op 7 december 1941 bombardeerde Japan de Amerikaanse vloot, die gelegerd was in de haven van Pearl Harbour. Dit betekende het begin van de Tweede Wereldoorlog in Azië, omdat Amerika Japan de oorlog verklaarde. Ook Nederland deed dat.

Op 11 januari 1942 vielen de Japanners Nederlands-Indië binnen en al op 8 maart 1942 gaven de Nederlandse strijdkrachten zich over en kwam Nederlands-Indië onder Japans militair bestuur.

Dit had direct grote gevolgen, omdat de Japanners er naar streefden om alle Europeanen en mensen met gemengd bloed in krijgsgevangenenkampen en burgerinterneringskampen vast te zetten. In de tweede helft van 1943 bevond het grootste deel van de Nederlanders en Indische Nederlanders zich in Japane gevangenschap.

Mevrouw Themmen: *'Uiteindelijk werden in december 1942 bijna alle Europese vrouwen en kinderen geïnterneerd en in kampen ondergebracht. Al onze bezittingen werden geconfisqueerd. Ons eerste kamp heette Tjihapit en besloeg een met prikkeldraad omheind gedeelte van Bandoeng. We mochten er niet uit. Japanners hadden de leiding. Later kwam er ook een Europese kampleiding (vrouwen) als tussenpersoon tussen de Japanse leiding en de geïnterneerden (18.000 vrouwen en kinderen!) zodat alles min of meer in goede orde verliep (vuilnis op-*

Buigen voor de keizer.

halen, ziekenzorg, corvee diensten in de gaarkeuken en het kleine hospitaal).

Ons eerste onderkomen was een garage! Later werd de ruimte steeds knapper en zaten we hutjemutje op elkaar in huizen. In november 1944 werd een groep vrouwen en kinderen uit Tjihapit op transport gesteld. Wij kwamen terecht in een overvol barakkenkamp (Boemi-kamp, 5.000 vrouwen en kinderen) te Solo. De omstandigheden waren zeer slecht, we lagen op britsen, circa 55 centimeter leefruimte per persoon! De voedselsituatie werd met

de dag erger. De sterken onder ons moesten voor de Japanners werken: bomen rooien, goten graven, groente verbouwen en buiten de omheining de straten van Solo onkruidvrij maken. Anderen deden corveediensten (gaarkeuken, ziekenzorg, etc.). Het kamp stond onder Japanse leiding, bewakers waren meestal sadistische Koreanen en Heiho's (Indonesiërs die waren gerekruteerd door de Japanners). Ook hier fungeerde een aantal vrouwen als tussenpersoon tussen de Japanse leiding en de geïnterneerden. In mei 1945 werden we opnieuw op transport gesteld, nu naar het kamp Lampersari (Semarang, 8.000 vrouwen en kinderen). Hier woonden wij in oude, vervallen, vieze kamponghuisjes. Het ergste van alles was de wandluizenplaag! Wat je ook deed, hoeveel je er ook verpletterde, hun aantal verminderde niet. Het eten was heel slecht en onze weerstand nam zienderogen af.'

Deze kampen waren echter niet te vergelijken met de Duitse concentratiekampen, omdat de inwoners ervan hun dagelijks bestaan (bezigheden, voeding) zelf moesten inrichten. Door grote cultuurverschillen en wederzijds onbegrip ontstonden er echter grote problemen, bijvoorbeeld door de Japanse autoritaire stijl en allerlei exact voorgeschreven manieren om eer te bewijzen aan de Japanse keizer. De gevangenen hadden vooral te lijden onder voedselgebrek en het zeer harde en wrede optreden van

Kamp in Semarang.

De Birmaspoorlijn in 1946.

Foto: mevrouw Themmen.

de Japanse bewakers.

Ook de heer Saeys verbleef lange tijd in een kamp. Hij vertelt het volgende hier over: 'Mijn moeder, mijn zus en ik kregen na de komst van de Japanners opdracht om in ons huis in Brastagi, gelegen op het eiland Sumatra, te blijven. Het was er slecht. Er was weinig voedsel en er was nauwelijks ruimte voor al die mensen die daar ondergebracht werden. Met lakens en touwen werd geprobeerd om nog wat privacy te organiseren. Ieder had een bed

van 60 bij 1 meter 80. Het regime was streng. Regelmatig gebeurde het dat er klappen vielen of dat er vrouwen bij de poort werden opgehangen. Hier mochten wij van mijn moeder niet naar kijken, maar toch heb ik het wel eens gezien. We mochten niet spelen en er eigenlijk niet zijn. Als de Japanners last van ons hadden kreeg mijn moeder klappen.

We moesten vaak urenlang met het hele kamp op appèl staan, waarbij we stil moesten staan of moesten buigen in de richting van de Japanse keizer. Mijn moeder was te werk gesteld in de ziekenbarak van het kamp, waar ze allerlei voorkomende werkzaamheden verrichtte. Voor eten werd nauwelijks gezorgd en daarom moesten de kinderen meehelpen om aan eten te komen.

Omdat ik nog klein was, kon ik vrij gemakkelijk het kamp uit om houtjes en eten te halen. Ik weet nog dat er overal verwilderde plantages waren waar niets meer aan gedaan werd. Ook herinner ik me dat ik voor ons en voor de buurvrouw eten moest halen. Ik had in totaal vijf porties bij me. Ik had echter zo'n honger dat ik die zelf heb opgegeten, zodat de anderen die dag geen eten meer hadden. We aten ook alles wat eetbaar was en wat op het kampterrein te vinden was. Je moet dan denken aan kakkerlakken, maden, rupsen, sprinkhanen en slakken, die dan allemaal in het vuur gepoft werden.

Maar er werd ook veel gesmokkeld. Zo

ben ik nog wel eens aan bananen gekomen.'

In juni 1942 begon de aanleg van de 415 kilometer lange Birmaspoorlijn, ook wel Dodenspoorlijn genoemd. Hiertoe werden door de Japanners alle jongens en mannen, waaronder alle geallieerde krijgsgevangenen, naar Thailand en Birma gebracht om daar onder zeer slechte omstandigheden te werken aan de aanleg. Het werk werd zestien maanden later voltooid, terwijl eerder door ingenieurs gedacht werd dat het vijf jaar zou kosten.

De heer Saeys vertelt: 'Mijn vader was ondertussen opgeroepen om dienst te doen als Landstormsoldaat bij het KNIL en werd door de Japanners krijgsgevangene gemaakt. Hij werd afgevoerd naar Thailand, waar hij aan de Birmaspoorweg moest werken als dwangarbeider. Over de hele afstand die de spoorlijn lang was, lagen meer dan veertig kampen. Iedere keer als er een stukje van de spoorlijn klaar was, werd er een kamp afgebroken en moesten de gevangenen verhuizen. Als regel overleed gemiddeld 10% van de kampbewoners door het zware werk, de uitputting, ziektes, ondervoeding en de slechte behandeling van de Japanners. Mijn vader heeft in zes à zeven kampen gezeten.

Hij is dus ruim drie en een half jaar, tot augustus 1945, krijgsgevangene geweest, maar heeft over die periode van de Nederlandse regering nooit soldij ontvangen.

Overigens hebben niet alleen Nederlanders aan deze spoorweg gewerkt. Vanuit Nederlands-Indië werden zo'n 200.000 Romousha's, of Indische en Maleisische werksoldaten geronseld met mooie beloftes. Van hen hebben 140.000 mensen dit niet overleefd.'

Na de voltooiing van de spoorweg in december 1943 bestond het werk uit onderhoud en reparatie van schade door geallieerde bommenwerpers. De werkkampen lagen vaak naast vitale punten van de spoorweg, waardoor bombardementen ook veel slachtoffers en gewonden onder de dwangarbeiders veroorzaakten.

De bevolking van de kampen in Nederlands-Indië bestond vanaf die tijd alleen uit vrouwen en jonge kinderen. Families werden dus gescheiden van el-

De spoorbrug over de rivier de Kwai bij Tamarkan, Thailand 1946.

Foto: mevrouw Themmen.

1945. Illustratie in een Nederlandse krant om de dreigende situatie in Nederlands-Indië weer te geven.

kaar en gedurende drie jaar was er geen contact mogelijk.

Mevrouw Willebrands: *‘Toen de bezetting een feit was, kregen wij van een ambtenaar de opdracht te vertrekken. Mijn moeder had geen idee waar ze heen moest. We zijn op de vlucht geslagen, maar konden niets meenemen. Ik was dus al mijn spullen kwijt, waaronder mijn foto’s. Later heb ik in Nederland van een tante een fotoalbum gekregen. En daar staat nog een foto van mij in. Mijn vader verbleef in die tijd in Solo. Hij is uiteindelijk in een kamp in Ambarawa terecht gekomen, waar hij overleden is aan een longontsteking. Hij had ook veel problemen met lopen doordat hij een gebroken enkel had opgelopen, die slecht gezet was. Vrienden in het kamp hebben hem vaak geholpen. We hoorden later dat hij gestorven is met een foto van ons gezin in zijn handen. Hij werd in Ambarawa begraven en is later in Batavia herbegraven. Mijn moeder, mijn zus en ik kwamen uiteindelijk terecht in een pand dat achteraf een hoerentent bleek te zijn. Ook hebben we een tijdje buiten geleefd. Vervolgens hebben we een tijdje gewoond in de wijk Amalang, waar twee tot drie gezinnen in een woning verbleven. Uiteindelijk werden we van het ene kamp naar het andere gebracht. Eerst naar Solo en daarna naar Banjubiru.*

We moesten er naar toe lopen. Hier was weinig plaats en het wemelde er van de wandluizen. Ik weet nog dat ik daar op een stoepje heb zitten huilen. Ik moest er werken. Mijn taak was om te foerageren. Dat was op zich nog wel prettig werk, omdat ik naar buiten mocht en ook wat meer te eten had. Hier bleven we tot vlak voor de capitulatie.’

De bevrijding

Nadat twee atoombommen op 6 augustus en 9 augustus 1945 op de Japanse steden Hiroshima en Nagasaki 250.000 doden en honderdduizenden gewonden hadden veroorzaakt, hield de Japanse keizer Hirohito op 15 augustus een radiorede waarin hij bekend maakte een capitulatieovereenkomst te willen ondertekenen.

Toen de Japanners capituleerden dachten de Nederlanders hun gezag in de kolonie te kunnen herstellen. De Indonesische nationalist dachten hier heel anders over en Soekarno en Hatta riepen op 17 augustus eenzijdig de Republiek Indonesië uit.

De bekendmaking van de capitulatie van Japan vond op Java pas plaats op 21 augustus 1945 en op Sumatra nog enige dagen later.

De Bersiap-periode

‘Bersiap’ is de naam voor de periode direct volgend op de Japanse capitulatie. Het woord is afkomstig uit het Maleis en betekent ‘waakzaam’. Het was de strijdkreet van de Pemoeda’s (jongeren) en de Peloppers (vrijheidsstrijders), die op alle mogelijke manieren probeerden hun idealen te verwezenlijken. Ze gingen de strijd aan met iedereen die hun idealen in de weg stond: Japanse militairen, Britse en Brits-Indische militairen, Nederlanders en Indische Nederlanders.

Daarom was het voor de Nederlandse gevangenen veiliger om in de kampen te blijven en zich niet naar buiten te wagen, al was het dan ook onder bewaking van Japanse militairen.

Na het einde van de oorlog in 1945 was Nederland niet meteen bij machte troepen naar Indonesië te sturen om het koloniale gezag te herstellen. Men was afhankelijk van de Britse troepen, terwijl Groot-Brittannië niet zonder meer het herstel van het Nederlandse gezag op zich wilde nemen. De Amerikanen

en Britten lieten de handhaving van het gezag in handen van de achtergebleven Japanse troepen. De Indonesische nationalist, die aanvankelijk door de Japanse bezetters waren ondersteund, maar later ook waren vervolgd, maakten van deze situatie gebruik hun eigen idealen na te streven. Zij kregen de controle over de grootste delen van Java en Sumatra.

Al lang voor de oorlog was er sprake van het streven naar onafhankelijkheid van een deel van de inlandse bevolking van Nederlands-Indië. Zo ontstond er gaandeweg een tweedeling: aan de ene kant mensen die een eigen onafhankelijke republiek wilden en aan de andere kant mensen die de Nederlanders steunden en hen trouw wilden blijven.

Met de komst van de Japanners werd ook hun streven naar de ‘Groot-Azië Gedachte’ in Nederlands-Indië geïntroduceerd. De bedoeling was om de inlandse bevolking op te zetten tegen de koloniale overheersing van Nederland. Met name de Pemoeda’s en de Peloppers bleken hier gevoelig voor. Deze groepen waren er op uit om direct na de capitulatie van Japan de onafhankelijkheid van de Indonesische staat uit te roepen.

Mevrouw Themmen vertelt over deze periode: *‘Intussen hadden we per veldpost contact met mijn vader. Hij had de oorlog en het werk aan de Dodenspoorlijn overleefd, was gezond en woonde nu in Bangkok. Op 11 november 1945 werden mijn moeder, mijn zusjes en ik per vliegtuig (B-25) van het KNIL overgebracht naar Bandoeng (Javastraat 14, Derde Evacuatiecentrum van het Leger des Heils). We sliepen op britsen met z’n allen in één kamer. Achter de Javastraat liep de spoorlijn, de zogenaamde Demarcatielijn. Die verdeelde Bandoeng in twee zones. De ene zone stond onder bevel van de geallieerden en in de andere waren de Indonesiërs de baas. Weer werden we beschermd door gewapende Japanse militairen. Later door Ghurka’s (Nepalese elite-eenheden uit het Britse Leger). Overdag kon je wel aan onze kant van de Demarcatielijn op straat rondlopen of fietsen, maar na 6 uur (dan is het aarde-donker in Indië) niet meer. Het was heel erg onveilig. Ook hier heerste anarchie. Indonesische jongeren trokken gewapend met onder andere ‘bamboe roencing’ (puntige bamboestokken) plunderend,*

moordend en verkrachtend door de stad. In januari 1946 werden we overgebracht naar een klein huisje in ons voormalige kamp Tjihapit! Eind februari 1946 werd ons verteld dat wij 'in het kader van de gezinshereniging' naar Bangkok zouden worden overgebracht om te worden herenigd met mijn vader. Dat gebeurde met horten en stoten! Eerst naar Batavia (tijdje in een doorgangshuis), toen naar Singapore (doorgangskamp) en uiteindelijk naar Bangkok (doorgangskamp)! Echter, mijn vader woonde niet meer in Bangkok, maar in Tamuang, in het binnenland, in de buurt van de beroemde brug over de River Kwai. Daar gingen we weer. Deze keer met een vrachtauto, naar Emmadorp (Tamuang), wéér een kamp! En daar werden wij herenigd met mijn vader die we drie en een half jaar niet hadden gezien! Een ontmoeting om nooit te vergeten.'

Terug naar Nederland

In de periode 1946-1968 zijn ruim 300.000 Indische Nederlanders vanuit de voormalige kolonie Nederlands-Indië naar Nederland gekomen. Directe aanleiding daarvoor was de onafhankelijkheidsverklaring van Indonesië, al kwam de eerste groep evacués (1946-1949) nog voor een tijdelijk verblijf naar Nederland om bij te komen van de Japanse bezetting. Deze groep bestond

uit circa 110.000 mensen, van wie bij benadering slechts 30.000 terugkeerden naar Indonesië.

Vanuit havensteden in Nederlands-Indië, maar ook uit Bangkok werden zij per schip naar Nederland vervoerd. Deze reis nam zes weken in beslag.

In Nederland werden zij ondergebracht bij familie, of bij onbekenden. Ze moesten hun bestaan weer oppakken, maar in Nederland was weinig gehoor voor wat ze hadden meegemaakt.

Mevrouw Willebrands: 'Uiteindelijk werden we naar Semarang gebracht, waar we een nacht bleven. Per boot werden we overgebracht naar Batavia, vanwaar we uiteindelijk in april 1946 met het troepentransportschip Tabinta naar Nederland vertrokken. We hadden een goede reis en ik was wel nieuwsgierig naar Nederland, hoewel ik er nog nooit geweest was.

We kwamen aan in Amsterdam en van hieruit werden we ondergebracht bij het gezin van een broer van mijn moeder in de wijk het Oude Westen in Rotterdam.

We moesten daar het huis helpen schoonhouden en ook betalen voor het eten, hoewel we geen cent hadden.

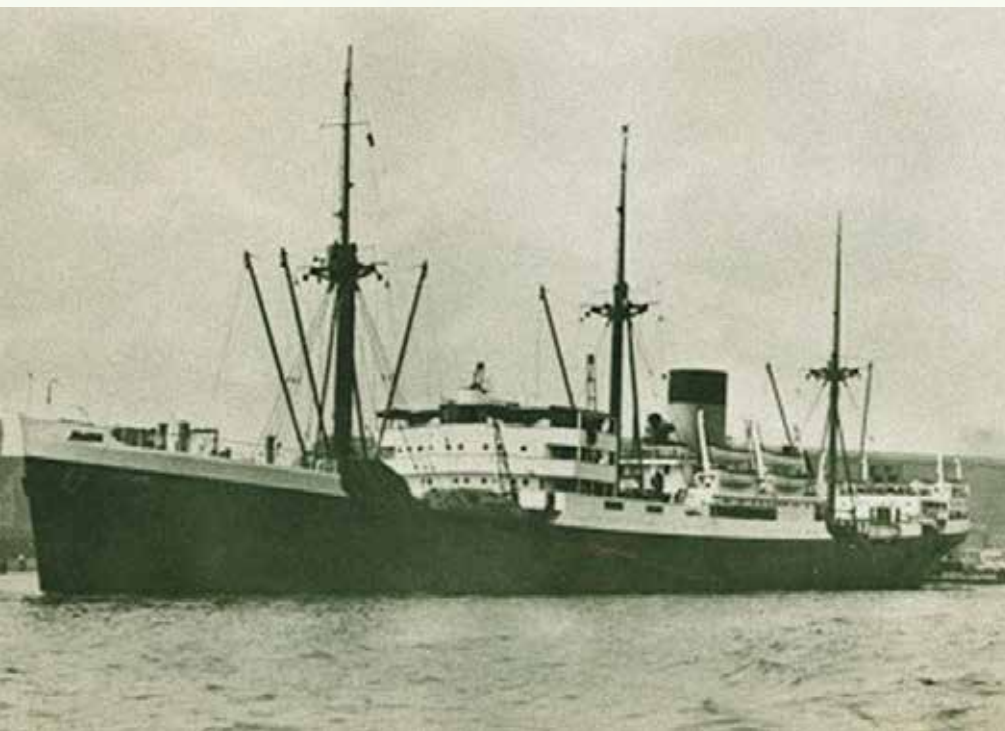
Ik had overigens wel begrip voor het vrijheidsideaal van de Indonesiërs en ik volgde het nieuws over hun strijd en

de activiteiten van Soekarno en Hatta wel. Ik was het dan ook niet eens met het besluit van de toenmalige regering om troepen naar Indië te sturen. Ik heb er ook hier in Nederland de gevolgen van gezien. Ook de soldaten die terugkwamen konden hun verhaal niet kwijt en ze werden ook nog wel eens uitgemaakt voor moordenaars.'

Ook mevrouw Themmen vergelijkt haar situatie met die van de Nederlandse militairen die terugkwamen uit Nederlands-Indië: 'Eigenlijk hebben de Nederlandse militairen, die later uit Indië terugkwamen, hetzelfde ervaren als wij indertijd. Ook zij konden hun ervaringen en verhalen over wat ze hadden meegemaakt niet kwijt. Nederland had geen interesse, had al afscheid genomen van Nederlands-Indië. Het land was druk bezig met de wederopbouw en had geen tijd voor militairen die gewoon hun plicht hadden gedaan! Men had er totaal geen benul van wat het voor die jongemannen moet zijn geweest. Zó van het platteland, vlak na de Duitse bezetting, naar een volslagen onbekend land, met inwoners die je niet kon verstaan, niet kon vertrouwen, een land waar het 's avonds binnen 15 minuten pikkedonker is, waar het nooit stil is. Altijd vliegt, fladdert, ritselt, tjrpt, huult en gilt er 'iets'. Een beest of de 'vijand'? En in zo'n omgeving kwamen die jonge knullen uit Nederland terecht. En eenmaal weer thuis, wilde men hen niet aanhoren, konden zij hun verhalen niet kwijt. Ik voel met hen mee, nu nog.

Hen is groot onrecht aangedaan. Gelukkig is er tegenwoordig meer begrip voor militairen die van hun missie thuiskomen, het werd tijd!

Geert-Jan van Beek

Troepentransportschip Tabinta, waarmee mevrouw Willebrands in 1946 gerepatrieerd is naar Nederland.

Bronnen:

- Mevrouw H. Themmen-van Rosmalen
- Mevrouw H.C. Willebrands-Haast
- De heer A.L. Saeys
- Ir. R.Th. Escher, drs. Ph.G. de Lange, S.A. Lapré: Orde en Vrede, de humanitaire/militaire missie in Nederlands Oost-Indië, 1945-1950. Nauta bv., Zutphen 1997.
- Internet: Wikipedia
- Een leven lang theater: fotoalbum Indië
- www.semarang.nl

'Kennemers, Watermannen en Rijstvogels'

Als iemand mij - Jan Kuipers - anderhalf jaar geleden gezegd zou hebben dat ik ooit nog eens samen met mijn vader - Gerrit Kuipers (92 jaar) - een boek zou schrijven, had ik hem waarschijnlijk voor gek verklaard. En toch is dat precies wat er gebeurd is, en nu begrijp ik eigenlijk niet dat ik dat al niet eerder gedaan heb. Begin augustus kreeg mijn vader een hartaanval, en het zag er even naar uit dat het afgelopen was. Maar hij overleefde de gevaarlijke operatie en zo kon ik hem gelukkig op 12 augustus het eerste exemplaar van ons boek overhandigen. Nou, daar was 'tie toch wel heel groos met' (blij mee), hoor!

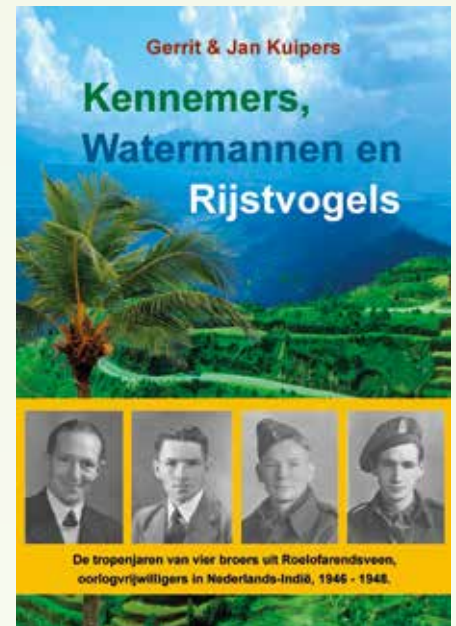
Het boek gaat over de belevenissen van mijn vader en z'n drie broers in Nederlands-Indië in de periode vlak na de Tweede Wereldoorlog. Net als hun streekgenoten uit het verzet en de Binnenlandse Strijdkrachten, hadden zij zich direct na de bevrijding aangemeld als OVW-er (oorlogsvrijwilliger) om hun landgenoten in Nederlands-Indië te bevrijden uit de klauwen van het Japanse monster. Maar toen zij daar maanden later aankwamen, troffen zij een heel andere situatie aan. Japan was inmiddels gecapituleerd, en ze kwamen terecht in een afschuwelijke guerrilla-oorlog die hun leven voorgoed zou veranderen.

De oudste van de vier, Jos Kuipers, diende in bataljon 1-3RI, de Watermannen, Jan en Gerrit in 2-4RI, het Kennemer-bataljon, en Piet in 4-8RI, de Glaxiks of Rijstvogels. En hiermee is de titel van het boek verklaard. Zij waren alle vier op Java gelegerd en de combinatie van hun verhalen geeft een goed beeld

van wat zich heeft afgespeeld in deze woelige naoorlogse jaren, waarin de Indonesische kroonkolonie onafhankelijk werd van Nederland.

Het afgelopen jaar heb ik wekelijks met m'n vader een middagje zitten kletsen; dan gingen we bijna 70 jaar terug in de tijd en naar de andere kant van de wereld, om 'ouwe karbouwen uit de kali te halen' (een karbouw is een Indonesische koe, en een kali is een rivier). Er kwam vaak een borreltje aan te pas, waarna we ook de moeilijkere en meer beladen onderwerpen aansneden, zoals: Je hebt hier 15 kinderen, maar lopen er in Indonesië misschien nog meer broertjes en zusjes van mij rond? Heb je daar mensen moeten doodschieten? Wat vond je van de Nederlandse en Engelse koloniale mentaliteit?

Mijn vader en z'n generatiegenoten spreken een taal die een mengeling is van het oude Veense dialect, heden-

Op de voorkant van het boek worden de vier broers op volgorde van leeftijd getoond. V.l.n.r. Jos (31 jaar), Jan (27), Gerrit (23) en Piet Kuipers (20).

daags plat Veens en algemeen tot redelijk beschaafd Nederlands, met uitdrukkingen als: prakkezeren (nadenken), groos (blij), de reut opbossen (rommel opruimen), en natuurlijk 'kenne' i.p.v. 'kunnen' en 'benne' i.p.v. van 'zijn'. Ook gooien de Indië-veteranen er te pas en te onpas allerlei Maleise termen doorheen en de gebruikelijke stoere legeruitdrukkingen uit die tijd. Dit levert, gecombineerd met de typische polderhumor van

Foto links: Zes Veenders in Tjimahi bij Bandoeng. Achteraan de OVW-ers, v.l.n.r. Hein Turk, kapper Koos Koek, Gerrit Kuipers en Jan Huigsloot. Daar vóór (zonder petje) zitten twee dienstplichtigen, v.l.n.r. Co Huigsloot (een jongere broer van Jan) en Koos Spruit. Ook Jan Turk, een jongere broer van Hein, ging als dienstplichtige naar de Oost. Andere OVW-ers uit de gemeente Alkemade waren Kobus (Boras) Heemskerck, Fon Zwartelee, Tom Beije, Rinus van Aart (Oude Wetering) en Jan Kinkel (Nieuwe Wetering).

Foto rechts: Vier Veenders in Bandoeng. V.l.n.r. Tom Beije (de zoon van de veldwachter), Piet Kuipers, Bert Broekhof (van café Broekhof aan het Paddegat) en Jan Kuipers.

Co en Lien Otte.

de jongens, een heel eigen taaltje op, en het werd mij al vrij snel duidelijk dat het boek in deze 'taal' geschreven diende te worden.

Mijn vermoeden dat dit een fantastisch verhaal zou zijn om te schrijven is dubbel en dwars uitgekomen. Het avontuur in de Oost bevat zoveel interessante elementen dat het een genot was om het te schrijven. Het is een rijk boek geworden, met foto's en verhalen van een hoop dorpsgenoten die de broers daar hebben ontmoet. En dat waren niet al-

Cor Bosman, een buurjongen van de Kuipertjes uit de Spoorstraat, vertrok tijdens de crisis als KNIL-militair naar de Oost. Evenals Wim van Dijk, waarvan een foto is opgenomen in de Alkmadders van juni.

leen mannen hoor, maar ook vrouwen, zoals zuster Co Otte, de dochter van kroegbaas Celis Otte van de Fransche Brug, die als verpleegster werkte in het Juliana-hospitaal in Semarang toen Gerrit Kuipers daar lag met buiktyfus. Ook haar zus Lien diende in die tijd in de Oost, zij zat bij het Vrouwen Hulpkorps.

Soms vonden ze alleen nog maar sporen van dorpsgenoten, zoals de naam 'Wim van Dijk' op de muur van een oude verlaten theeplantage die als Jappenkamp was gebruikt. Wim van Dijk had veel pech in zijn leven. In het begin van de jaren '30, tijdens de crisis, had hij in de werkverschaffing gezeten. Hij was in 1935 getrouwd en in 1936 overleed zijn vrouw in het kraambed met hun zoontje Jan. Daarna had hij z'n geluk beproefd als KNIL-militair in Indië, maar hij was op 1 augustus 1945, twee weken voor de capitulatie van Japan, overleden aan de ontberingen in het Jappenkamp in het Preanger-hooggebergte.

Uit Roelofarendsveen dienden trouwens meer dan honderd jongens in de Oost, waarvan het overgrote deel als dienstplichtig militair. Deze eenvoudige tuinderszonen voelden zich nog het meest verwant met de inheemse des-sabewoners, de tani's (rijstboeren) die op de sawa's hun rijst verbouwden, die leefden van het land, zoals zichzelf dat thuis in de Veense polder ook altijd gedaan hadden. Want dacht je soms dat de Veenders naar de Oost gingen om

de koloniale belangen van Nederland te verdedigen? Welnee, met handelsbelangen en kapitalistische politiek hadden zij niet veel op, en ook met de militaire discipline namen ze het meestal niet zo nauw. Wat zij wel begrepen was dat daar mensen in nood waren en ze beschouwden het als hun dure plicht om Indië te bevrijden van de terreur, zoals zijzelf door de geallieerden waren bevrijd. Dát is waar zij hun leven voor wilden geven!

Hun opdracht was om rust en orde te herstellen, wederopbouw mogelijk te maken, en zo de hongerlijdende bevolking te helpen en te beschermen tegen de extremisten, die hun eigen landgenoten overvielen in de steden en de kampongs (dorpen). Moordend en plunderend trokken gewapende benden over geheel Java en Sumatara. En onder hen bevonden zich nog grote aantallen Jappen. De chaos was ten top gestegen. Het is achteraf moeilijk na te gaan, maar zeker is dat duizenden Nederlanders en Indo's (halfbloeden), onder wie vrouwen en kinderen, op beestachtige wijze om het leven zijn gebracht. En het aantal vermoorde Chinezen ligt nog vele malen hoger.

Het werk van de Nederlandse militairen bestond uit bewakingsdiensten en patrouilles. En als je daar tijdens een patrouille eens om je heen keek, waande je je zomaar plotseling in het paradijs. Wat een sensationele landstreek met die sawa's (natte rijstvelden) die daar terrasvormig tegen de hellingen aan lagen en de voortdurende achtergrondmuziek van zacht ruisende watervalletjes en stroomversnellingen. Je bleef het zeggen: "Het is hier zo mooi!" Het groen blink in volle pracht door de duizenden fijne dauwdruppeltjes op de rijstplantjes, die als glinsterende pareltjes het licht weerkaatsten, in alle schakeringen van geel en groen. Het was alsof het landschap bezaaid was met kristallen en juwelen die overal lagen te schitteren in de zon. Hieraan dankt Indië de naam 'De Gordel van Smaragd'. En hoe mooi stak dit alles niet af tegen de enorme grijsblauwe bergketens op de achtergrond.

Heerlijk hoor, lekker een uurtje of vier djalangen (lopen) met je allerbeste sobats (kameraden). En mooi sprietlopen dat je daar kon over die smalle sawa dijkjes. Regelmatig deed iemand wel een

Patrouille door de sawa's. Op de achtergrond links de Gunung Gedeh en rechts de Gunung Pangrano.

misstap en belandde dan in het vuile modderige water. Eén kleine misrekening, en hup, daar ging weer een Johannes de Doper met ze kanis in de blubber. Je werd dan smakelijk 'toe'-gelachen door je wapenbroeders.

Hoe kon het toch, dat dit hemelse landschap tegelijkertijd zoveel schoonheid en zoveel verschrikkingen herbergde? Die tegenstelling ervoer je keer op keer. Het was soms om mattaklap (stapelgek) van te worden. Het ene ogenblik liep je met elkaar te praten of vertelde iemand een mop, en genoot je van al het moois om je heen, en dan liep je in een hinderlaag en werd je met je kameraden beschoten. Veel jongens verloren zo hun leven, door kogels uit het niets, door handgranaten, boobytraps en trek-bommen die plotseling afgingen. Het was alsof de duivel er mee speelde. Ja, het leek bijna een vorm van heiligschennis om in deze paradijselijke omgeving tot gewelddadigheden over te gaan. Een gruwelijke onbeschaamdheid te midden van zoveel schoonheid.

Ongeveer de helft van de 6.200 Nederlandse militairen die in deze strijd de dood vonden, stierf door een tropische ziekte of een tragisch ongeval. Schoon drinkwater was er nauwelijks en door de slechte hygiënische omstandigheden kregen veel jongens ziekten als amoebedysenterie of buiktyfus. Ook de malaria-muskieten vormden een voortdurende plaag. Er heerste een strenge malariadis-

cipline. Iedere dag namen de militairen hun gele Mepacrine-pilletje in als 'voorbehoedsmiddel' tegen de malaria. En als je 's avonds vergat je mouwen naar beneden te doen dan kwam dat je duur te staan. Dat wordt in de tropen beschouwd als een doodzonde, net als het slapen zonder klamboe (muskietennet). Daarbij kwam nog dat de voeding ronduit slecht was, en vaak niet te vreten. In het brood zaten vlooiën, torretjes of wormpjes. De soldaten ontwikkelden de gewoonte om elke snee tegen het licht te houden en te 'ontluizen'. En dan die aardappelpuree, het leek wel stijfsel. 'Op Java aten we aardappelpoeder gelijk lava', zo ging het rijmpje. Ze noemden het ook wel eetbare cement of maagbeton. Daarbij een hoop draden die boontjes moesten voorstellen en een hap vleesbrokken met bijbehorend nat. Waardeloos gewoon, het was de vraag of de varkens het zouden lusten.

Banjak (veel) gelopen, banjak gezweet. Patrouilles van 30 of 40 kilometer per dag waren geen uitzondering. Al die tijd werden de soldaten voortgejaagd, en nooit was er genoeg te eten om weer op krachten te komen. Ja, hier werd roofofbouw gepleegd! Je werd daar zo mager als brandhout, op 't lest was het niet meer te harde. Veel van de jongens waren in een slechte conditie. De vermoeidheid en de ondervoeding gingen gepaard met last van muggen, eczeem, ringworm, rode hond en bloedzuigers. Er waren er heel

wat die van de ene ziekte in de andere rolden. Het was afschuwelijk om te zien hoe volkomen gezonde jongens binnen korte tijd zo sterk konden vermageren.

Na hun thuiskomst was er weinig erkenning. "Vergeet het verleden, we moeten naar de toekomst kijken", dat was de algehele stemming in het naoorlogse Nederland. Het gewone leventje moest weer opgepakt worden en de wederopbouw eiste alle aandacht op. De Indië-veteranen, zij wilden wel vertellen, maar zij stootten op ongeduld en onbegrip.

Het waren helden zonder glorie! Gelukkig is er tegenwoordig meer begrip voor de veteranen en erkenning voor het moeilijke werk dat zij hebben verricht en het offer dat zij hebben gebracht. En ik hoop van harte dat dit boek er toe zal bijdragen om dit begrip nog te vergroten.

Jan Kuipers

Het boek "Kennemers, Watermannen en Rijstvogels" verschijnt in luxe-editie: 450 bladzijden met meer dan honderd historische foto's op speciaal witglanzend papier. Het is vanaf 7 september 2014 te koop bij boekhandel Veenerick te Roelofarendsveen en via Bol.com.

Een beeld van de Kerkstraat in Oude Wetering uit het begin van de vorige eeuw. Het vierde huis van links is het huidige pand op Kerkstraat 6, waar nu de juwelierszaak van Jacco Kolijn is gevestigd. In het midden de pastorie van de Nederlands Hervormde Kerk.

oud-alkemadeprijs 2014 voor familie kolijn

Aanwinst voor dorpsgezicht Oude Wetering

“Er is geen architect aan te pas gekomen. We hebben twee huizen hier in de buurt als voorbeeld genomen en daarna een aannemer ingeschakeld. Daarmee past het pand mooi in het straatbeeld en lijkt het alsof het er altijd al heeft gestaan,” aldus Koos Kolijn, eigenaar van het pand op Kerkstraat 6 in Oude Wetering waarin zijn zoon Jacco een juwelierszaak runt. De familie Kolijn krijgt op 10 oktober a.s. de Oud-Alkemadeprijs voor het pand dat na de verbouwing de uitstraling heeft van een deftig eeuwenoud monument.

“Het pand moet tweehonderd jaar oud zijn, misschien wel ouder, ik weet het niet. Waarschijnlijk was het ooit een daggeldershuisje. Er stonden hier in het verleden een paar kleine huisjes op een rij. In de jaren zestig is de voorgevel van het pand fors verbouwd, gemoderniseerd zeg maar. Nu heeft het weer de uitstraling van een oud pand.”

Het winkelpand op Kerkstraat 6 heeft in het recente verleden een aantal bedrijven gehuisvest. Tot 1979 zat er de bekende boekhandel De Wetering van de familie De Blaey. Als bewoner ervoor wordt G. van Beieren genoemd, die sluiswachter, boekhandelaar en koster van de Nederlands Hervormde Kerk was. In 1979 kocht de heer Th. J. Opdam het pand om er tot 1983

boekhandel De Wetering van de familie De Blaey op Kerkstraat 6, verbouwd in de jaren zestig. De winkel sloot in 1979.

‘Moiré Grafische Boetiek’ te vestigen. Vervolgens zat er tot 1992 de Bondsspaarbank met als beheerder de heer De Kwaastaniet. Daarna volgde Kantoor Efficiency Schrama (KES) van Adrië en Mieke Schrama tot 2000. Tenslotte zat er de lijstenmakerij/galerie Habett van Herman Bettonviel, waarna goudsmid Jacco Kolijn in 2007 hier zijn juwelierszaak opende.

“Ik heb het pand in 1992 van de Bondsspaarbank gekocht voor mijn zoon Jacco die een juwelierszaak wilde beginnen. In 2000 is het pand grondig verbouwd door aannemingsbedrijf Johlex uit Roelofarendsveen en daarna in 2006 nog aanzienlijk verfraaid. Daarbij hebben we goed gelet op de gebouwen in de omgeving zodat het zou passen in het beschermde historisch dorpsgezicht. Dat betekent onder meer luiken bij de ramen, klassieke daklijsten, een mooi afgewerkt zadeldak met lood op oudhollandse pannen, een fraaie dakkapel en twee met bladgoud bewerkte bollen op de hoeken van het dak. Kortom het moest een blikvanger worden,” aldus Koos Kolijn.

Uitgebreid

Daarmee was het echter nog niet gedaan met de bouwactiviteiten. Twee jaar geleden is het pand fors uitgebreid, er moest ook gewoon kunnen worden door zoon Jacco, zijn echtgenote Mandy en hun twee zoons Janne en Stef. “Aanvankelijk hadden we een ander bouwplan, maar dat werd door de gemeente afgewezen, we moesten uitgaan van de oude situatie. Zo zijn de regels. Toen hebben we besloten aan de achterkant van het perceel eenzelfde gebouw neer te zetten als aan de voorkant en die twee met elkaar te verbinden. Het heeft ons uiteindelijk meer geld gekost, maar het resultaat is er naar.”

Zoon Jacco: “Het pand is beslist een blikvanger geworden. Laatst kwam er iemand de winkel binnen die zei dat hij al zeker vijftig keer voorbij was gevaren, maar de winkel nu eindelijk wel eens van binnen wilde zien. Door de boten die hier voorbij varen, heb ik klanten uit een grote cirkel rondom Oude Wetering. En die klanten zorgen via mond-tot-mondreclame weer voor nieuwe klanten.”

Jacco is inmiddels een ervaren ambachtelijke edelsmid. “Ik heb in het verleden de Vakschool Edelsmeden in Amsterdam gedaan en ben daarna bij een juwelier in Wassenaar gaan werken. In die tijd heb ik deelgenomen aan de Internationale Beroepenolympiade in Lyon. Ik werd derde achter twee Aziaten, in een krant werd ik daarom de beste edelsmid van Europa genoemd. Het was erg leuk om mee te doen. Alle deelnemers kregen de opdracht hetzelfde object te maken, dus het ging echt om de uitvoering. Ik ben na thuiskomst, samen met prijswinnaars in andere beroepen, door de toenmalige premier Kok op het Binnenhof in Den Haag ontvangen. Na acht jaar in Wassenaar te hebben gewerkt, ben ik bij mijn vader in de zaak gekomen. En vervolgens heb ik na zes jaar de stap gezet om voor mezelf te beginnen door het sieradendeel van mijn vader over te nemen en Kerkstraat 6 te betrekken.”

Jacco Koliijn in zijn atelier in de winkel.

Geen winkelmeisje

Jacco: “Mijn kracht is dat ik de klanten zelf ontvang, er zit geen winkelmeisje tussen, en dat ik alles zelf uitvoer. Ik heb mijn atelier dan ook in de winkel en kan de klanten meteen vertellen wat wel en niet mogelijk is. Soms komt een klant met een zelf gemaakte tekening of met een afbeelding die van het internet is gehaald en wil hij weten of het uitvoerbaar is. Een ander mooi voorbeeld is van een man die met het gouden armband van zijn overleden vrouw langs kwam. Die armband heb ik gesmolten en er vier staafjes goud van gemaakt, bestemd voor zijn vier dochters. Die konden er dan een ring of een hanger van laten maken. En tenslotte komen hier ook vaak mensen langs met de trouwringen van hun overleden ouders. Daar is een mooie ring of hanger van te maken, terwijl de oorspronkelijke ringen goed herkenbaar blijven, inclusief de gegraveerde namen en datum.”

Terwijl Jacco het druk heeft met zijn werk, is het in de winkel van zijn vader op Kerkstraat 38 stiller geworden. Vader Koos:

De juwelierszaak van Jacco Koliijn op Kerkstraat 6.

“Ik heb Kerkstraat 6 destijds ook gekocht omdat ik het vanwege mijn leeftijd wat rustiger aan wilde doen. Ik ben zo'n 45 jaar geleden de Wetering overgestoken om een juwelierszaak te beginnen. Mijn vader had een rietdekkersbedrijf aan de overkant. Toen het wat minder ging met de rieten daken, is hij langzaam overgestapt op het repareren van klokken. Ik ben op mijn vijftiende bij hem gaan werken en heb het vak van hem geleerd. In de jaren erna heb ik mijn werkzaamheden uitgebreid en had ik uiteindelijk een goed lopende juwelierszaak. Na het vertrek van Jacco naar Kerkstraat 6 ben ik weer terug bij de klokken en horloges. Momenteel is de winkel alleen nog op dinsdag en vrijdag open.”

Na een rondleiding door het huis wordt duidelijk dat het pand ook van binnen het bezichtigen waard is. Jacco: “Het is een mooi geheel geworden, wat vooral de verdienste van mijn vader is. Ook het uitzicht vanuit de kamer boven de winkel is prachtig doordat het pand net iets meer naar voren staat dan dat van de burens. Als ik naar rechts kijk zie ik in de verte het Braassemermeer en links de Ringvaart en aan de voorkant de Wetering. Met natuurlijk vrijwel de hele dag recreanten die vanaf hun boten naar dit prachtige pand kijken. En af en toe binnen lopen natuurlijk.”

Fons van Rijn

Een schilderij van W.O.J. Nieuwenkamp, gemaakt rond 1900. Rechts het huis op Kerkstraat 6.

DORPSGIDS MARCO LOOS:

Oude Wetering heeft een rijke geschiedenis

“De belangstelling voor geschiedenis is ontstaan door de verhalen die mijn ouders vertelden. Die verhalen gingen over van alles, maar vooral over de oude Veen, de tuinderij, de pramen en het peuren,” aldus dorpsgids Marco Loos (54) die na tientallen rondleidingen door Roelofarendsveen, dit najaar begint met rondleidingen door Oude Wetering, zijn geboorteplaats.

“Mijn ouders, Cor Loos en Lien Hoogenboom (‘van kleine Tinussie’), kwamen uit de Veen en zijn na de oorlog in de Kuil gaan wonen. Mijn vader heeft een tuinderij gehad, maar is uiteindelijk bij de touwfabriek in Leiderdorp gaan werken. Hij had in zijn leven veel meegemaakt en vertelde daar uitgebreid over. Ik, als jongste van de zeven kinderen, luisterde daar graag naar,” aldus Marco, die zelf ook een enthousiast verteller is.

“Als kind knutselde ik graag en was altijd op de tuin te vinden. Ik was dan ook voorbestemd om naar de technische school te gaan, maar de uitkomst van de Cito-toets verwees me naar het vwo. Maar een kantoorbaan was niks voor mij, ik was liever buiten aan het werk. Ik heb onder meer bij andere kwekers gewerkt, met bloemen langs de deur gevent en lang een eigen bedrijf gehad. Maar de concurrentie was te groot. Sinds enkele jaren werk ik bij Gemiva, een instelling met woonlocaties en activiteitencentra in Zuid-Holland voor mensen met een handicap. Ik werk daar bij de technische dienst. Veel afwisselend werk, dat bevalt me prima.”

Marco Loos: “De rondleidingen zijn een groter succes geworden dan we ooit hebben kunnen bedenken.”

Oude foto's

“Vijftien jaar geleden ben ik bij Oud Alkemade beland, nadat ik bij het opruimen in het huis van mijn ooms Har en Niek Loos aan het Zuideinde in de Veen oude foto's en aktes vond. Vervolgens ben ik daar als vrijwilliger in het archief gaan werken en heb ik in verscheidene werkgroepen gezeten. Inmiddels zit ik alweer zes jaar in het bestuur,” aldus Marco die met echtgenote Mariette en hun drie dochters in Oud Ade woont.

“De laatste jaren was ik vaak, samen met Pieter van Ruiten, actief als gids bij rondleidingen door Roelofarendsveen. Dat is een groter succes geworden dan we ooit hebben kunnen bedenken. Bijna 1600 mensen hebben daaraan deelgenomen en hopelijk kijken die nu anders naar hun leefomgeving. De rondleidingen hebben ons veel positieve reacties opgeleverd en Oud Alkemade en het museum meer bekendheid gegeven.”

“De laatste twee jaar ben ik, naast archiefwerk voor een boekje over de Ruilverkaveling, bezig geweest met de voorbereidingen van een wandeling door Oude Wetering. Een dorp met een nog rijkere geschiedenis dan de Veen, al begrijp ik dat deze opmerking hier en daar gevoelig ligt. Langs Oude Wetering varen namelijk al eeuwenlang boten van Amsterdam naar het Duitse achterland en terug. Daardoor vestigden zich er allerlei bedrijven en gebeurde er van alles. Kortom, daar valt veel over te vertellen. Ongeveer half oktober gaan we - Dick van der Meer en ik - van start”.

Fons van Rijn

Meewandelen?

Wilt u met een groep deze nieuwe wandeling door Oude Wetering meemaken, dan kunt u zich opgeven bij het secretariaat van de Stichting Oud Alkemade: per e-mail naar info@stichtingoudalkemade.nl en of telefonisch bij Annelies van Wieringen, telefoon 071-5018326. Natuurlijk blijft ook de wandeling door Roelofarendsveen op het programma staan. De kosten bedragen € 6,- per persoon inclusief toegang tot het museum en een drankje. Zie ook de informatie op de bij dit magazine gevoegde folder.

SCHENKINGEN AAN DE STICHTING OUD ALKEMADE

De afgelopen maanden ontvingen wij de volgende voorwerpen:

Kaaspers, kaasvat, 20 houten gordijnringen	C. Straathof -Hoogeveen
Diverse wielsleutels, straathammer	H. van de Peet
Miniatuur van de watertoren	Fam. J. van Rijn
Melkkar voor 3 melkbussen	J. van der Poel
Miniatuur boerenkar en tractor	H. Turk
Boek: Het gezin De Jong-Hoogenboom	Fam. De Jong
Glassnijder, cirkelglassnijder	J. Zaal
Aardappelpoter	K. van Klink
Bakkersemmer	F. Turk
2 Babyjurkjes wit katoen met kant	Thea van Loon
Schoolboekje Kakelwurft	Kringloopwinkel
Diverse ansichtkaarten	G. van Staveren
Boekje: Oude spelen	Oranjevereniging
3 Hoedjes, 2 pruiken	H. de Jong
Jachtgeweer, verstelbare schaaf, schietspoel, deegrol, booromslag, weegschaal, chocoladevorm, spanzaag, pootmes, lijmkleem, schoenvorm	Fam. J. Oomen
Boek: 100 jaar Veens onderwijs, boek Reunie 1959-1965	Fam. Spruit
Matrix printer	Theo Meijer
Schietspoel, katrol, helm bedrijfsbrandweer	J. Bakker
Zaagmachine, 2 deuren, verstelbare sleutel, filmprojector	Houthal
Spalken, afspraakbordjes + houder, bordje 'Afwezig'	Dr. Beekhuis
Boekje en foto reünie Mariaschool	T. van Haestregt
Diverse gereedschappen	Maarten Koek
Schaatsen, 5 leerboeken, rekenboek, Brigitta rozenkrans	C. van Zeil
Diverse sigaren- en sigarettendoosjes	N. van Zeil
Boekje: De Olmenhorst in oorlogstijd	G. Kuipers
Dienblad, vaas, koffiemolen, 2 borden Sint Deusdedit, lei	J. van der Meer
Kantkloskussen, kantklosklosjes, 4 patronenboeken, oorkonde	Gitta Renssen
Diverse foto- en filmspullen	Cor Langhout
Tekengereedschap	R. de Jeu
Diverse schoolboeken meisjesschool	Ria van der Stam-van Velzen
5 ingebonden boeken Zonneland, De kleine apostel	Mevr. Kortekaas
Diverse kinderboekjes	Mevr. Hulsebos
Diverse spellen, Sjors weekbladen	Agaath van der Vlucht
Diverse boekjes	Ida Oostra

Alle gevers hartelijk bedankt voor hun schenkingen!

Wilt u ook voorwerpen aanbieden? Neem dan contact op met onderstaande medewerkers:

* **voor foto's, dia's, films:** Leo Stiens, tel. 071-3313343 of mobiel 06-27842264; e-mail: hulst50@hetnet.nl.

* **voor ander materiaal:** Sjaak Koek, tel. 071-3312066 of mobiel 06-57338844; e-mail: sjaakoek@hotmail.com.

U kunt uw spullen brengen tijdens de openingsuren van het museum: zondag van 14.00-17.00 uur en dinsdag van 13.30-16.00 uur, maar ook op maandagavond van 20.00-22.00 uur als er medewerkers in het museum aan het werk zijn.

Huigsloot, een criminele familie?

Dat de Huigslooten niet allemaal bekend zijn als brave, hardwerkende arbeiders zal geen verrassing zijn. Er was wel eens een familielid dat niet op het rechte pad bleef. Elke familiekuddel heeft tenslotte wel een paar zwarte schapen. Met name vanaf het midden van de 19e en begin van de 20e eeuw komen verschillende Huigslooten (soms letterlijk) verkeerd in het nieuws. Hieronder leest u hun criminele verhalen...

Pieter

(Roelofarendsveen, 1801-1858)

Geboren in Alkemade, is dit de eerste Huigsloot die (voor zover bekend) in aanraking kwam met de sterke arm der wet en voor de rechtbank in Amsterdam verscheen.

Op 26 november 1852 kreeg hij een proces-verbaal aan zijn broek van de burgemeester van de gemeente Kalslagen: gesnapt bij het kappen, opbossen en verkopen van ophout (hout van een loofboom, maar zonder de stam) dat niet van hem was. Het ging om maar liefst 85 takkenbossen met een totaalbedrag van f 3,40 (3 gulden en 40 cent).

Drie getuigen, waarvan helaas geen namen genoemd worden in het vonnis, deden hem de das om. Getuige 1 was de eigenaar van het hout, getuige 2 de koper van de takkenbossen en getuige 3 zag hem het hout kappen en opbossen. Dat was te veel van het goede natuurlijk, dus zat er niets anders op dan te bekennen tijdens de rechtszitting op 5 januari 1853. De officier eiste een jaar gevangenisstraf, maar de rechters halveerden dat 'tot eene gevangenzetting voor den tijd van zes maanden.' En natuurlijk werd hij ook aangeslagen voor de kosten van het rechtsgeding.

Pieter

(Alkemade, 1839 - Medemblik, 1889)

De volgende Pieter vond ik via de web-

site van het Zeeuws Archief; ik had het gegeven genoteerd, maar er verder nog geen onderzoek naar gedaan. Ik had al wel gezien dat hij in het Provoosthuis in Middelburg gedetineerd had gezeten. Hier kwam je terecht als je als militair veroordeeld was.

Totdat het bericht later weer een keer verscheen en ik besloot de stukken op te vragen. De kopie van het inschrijvingsregister van het Provoosthuis was van slechte kwaliteit, waardoor sommige stukken tekst niet (goed) te lezen waren. Het toeval wilde dat wij korte tijd daarna een paar dagen Middelburg geboekt hadden, waardoor ik even kon gaan winkelen in het Zeeuws Archief. Ik mocht het originele register inzien en heb er foto's van gemaakt. Uit dit register bleek dat Pieter in maart 1870 was veroordeeld tot een gevangenisstraf van een jaar vanwege insubordinatie: een ruim begrip, maar mogelijk heeft hij geweigerd een bevel van een meerdere uit te voeren. Het register geeft helaas verder geen details. Het vermeldt wel dat Pieter een verzoek om gratie heeft ingediend, dat werd afgewezen. Wanneer hij dat indiene en waarom het is afgewezen staat niet in het register.

Het was interessant verder onderzoek te doen naar zijn militaire 'loopbaan' en zijn verdere leven. In 1882 trouwde hij in Roelofarendsveen met Elisabeth Hartveld.

Bekend is in ieder geval dat hij van 20 juli tot 18 augustus 1889 is verpleegd in het 'Rijkskrankzinnigengesticht Medemblik', waar hij op die laatste datum overleed.

De meeste patiënten in dit gesticht kwamen uit lagere sociale klassen. Een flink deel daarvan had te maken met een alcoholprobleem.

Voorts is o. a. besloten, te voldoen uit den post voor onvoorziene uitgaven van 1889, een bedrag van f 56.12½, behoudens machtiging van H.H. Ged. Staten, voor bewakings- en overbrengingskosten naar- en verplegingskosten in het Rijkskrankzinnigengesticht te Medemblik, van den armen krankzinnige Pieter Huigsloot, aldaar verpleegd van den 20 Juli dezes jaars tot den dag van zijn overlijden, zijnde den 18 Aug.

Na het overlijden van Pieter besloot de gemeenteraad van Woubrugge in november 1889 een bijdrage in de kosten van het verblijf in de inrichting te betalen, waarschijnlijk op verzoek van de Staat.

Gerardus

(Alkemade 1839- 1902)

De eis tegen de 41-jarige tuinder Gerrit Huigsloot, en arbeider Johannes van Gerven, 21 jaar, was voor beiden 10 gulden voor 'het wanbedrijf van het iemand moedwillig toebrengen van slagen, stooten of kwetsuren waaruit geenerlei ziekte of beletsel om te werken van meer dan 20 dags ontstaan is'.

Beide heren waren in de nacht van 14 op 15 september 1881 betrokken geweest bij een knokpartij in 'de tapperij van Van Loggem in de Veenen onder Alkemade' waarbij ze 'elkander over en weer gewelddadig aangegrepen, gekrabbt en geslagen hebben'.

Door gebrek aan bewijs kwamen ze er beiden goed van af. Ze waren wel betrokken bij een vechtpartij in de tapperij met nog meer knokkers, maar geen enkele getuige zag de beide heren elkaar aanvallen.

Voor de rechtbank in Haarlem zat er dus niet anders op: Vrijpraak!

Het gesticht waar Pieter Huigsloot een paar weken verpleegd werd.

Johannes

(Alkemade, 1870 - Hazerswoude, 1901)

De grootste schurk van allemaal. Zijn criminele loopbaan begon op 16-jarige leeftijd als hij en Cornelis van Hameren *'met elkander in den avond van den 22e Mei 1887 of daaromtrent in de gemeente Alkemade opzettelijk en wederregtelijk een planken hut, toebehorende aan Nicolaas Hoogenboom, en staande op een akker in den Veender en Lijkerpolder buiten den bedijking, hebben omvergeworpen, uit elkaar gebroken, vernield en onbruikbaar gemaakt.'*

Beide 'misdadigers' werden op heterdaad betrapt door getuige Petrus van Es en bekenden voor de rechtbank in Haarlem. Ze moesten beiden een boete van 10 gulden betalen en hoofdelijk bijdragen in de kosten van het geding. Een eventuele betaling voor de schade staat niet in het vonnis.

Partners in crime Johannes Huigsloot en Cornelis van Hameren kwamen er minder goed vanaf bij het volgende - veel zwaardere - strafbare feit.

In november 2010 was ik op zoek naar Huigslooten in Leidse kranten op de website van het regionaal archief van

Voor de arrondissements-rechtbank te Haarlem werd Zaterdag de volgende zaak behandeld.

Den 26sten Januari II. luidde de brandklok te Roelof-Arendsveen. Twee keten stonden in brand, welke brand, hoewel niet gebluscht, toch verder geene nadeelige gevolgen had. Tevens kwam er eene aangifte van een visscher, dat alles in zijne woning overboop gehaald was, denklijk om zich meester te maken van twee rijkedaalders, die hij in een sigarenkistje onder sigaren had verborgen en men niet had ontdekt. Speedig viel het vermoeden op drie personen: C. Van Hameren, arbeider, 19 jaren oud, Johannes Huigsloot, tuinder, 20 jaren oud; en Antoni Akerboom, 21 jaren oud, eveneens tuinder aldaar, die met den visscher in de kroeg waren geweest en hem over zijn spaarduitjes hadden hooren spreken. Een ingesteld onderzoek leidde tot bevestiging der vermoedens, terwijl 2 van hen nu tevens beschuldigd werden van de beide brandstichtingen, nl. die in de keet of de hut van Van der Linden, waarin 1 tafel en 3 banken waren, terwijl een daarbijstaande appelboom wat geblakerd werd, en van die van de hut van Jan Retel, waarin 2 banken en een stoel, een teerkwast en een merkijzer waren, terwijl in de buurt een hoop eizenhout lag. Deze feiten motiveerden de terechtstelling der 3 hiervoor genoemd personen, de eerste alleen voor de poging tot diefstal, de beide anderen bovendien voor brandstichting, waaruit gemeen gevaar voor goederen was ontstaan.

Zeven getuigen waren in deze zaak gedagvaard.

Stukje uit de Leidsche Courant over de rechtszaak van de brand.

Uitspraak doende in de zaak van Van Hameren, Akerboom en Huigsloot, te Roelofarendsveen, beschuldigd van poging tot diefstal en brandstichting, verklaarde de rechtbank te Haarlem hen schuldig, en veroordeelde den eerste tot 6 en de beide laatsten tot 9 maanden gevangenisstraf. De eisch tegen Akerboom was 8 maanden.

Leiden. Ik stuitte op een interessant artikel over twee bouwketen die op 26 januari 1891 afbrandden in Roelofarendsveen.

Kort daarna was het hele dorp in rep en roer, want al snel bleek dat het om brandstichting ging. Via getuigen viel de verdenking al gauw op Cornelis van Hameren, Johannes Huigsloot en Antoni Akerboom die handelden uit balorigheid, een mislukte poging tot diefstal van geld en wraakgevoelens bij Johannes Huigsloot.

De drie brachten eerst een bezoekje aan de hut van Hein van 't Hart, waar volgens zeggen, twee Rijksdaalders voor het oprapen lagen. De heren hebben de hut *'doorzocht en doorsnuffeld, bepaaldelijk het bed uit elkander hebben gehaald, het kookgereedschap en andere voorwerpen hebben verplaatst, doch het alles vruchteloos is geweest en zij zonder het geld te hebben kunnen wegnemen, de hut hebben verlaten ...'*

Johannes Huigsloot stak daarna twee bouwketen in de fik. De bouwketen waren van Pieter van der Linden en Jan Retel. Johannes had nog een appeltje te schillen met Retel omdat hij wegens slecht gedrag door hem was ontslagen.

Omdat Johannes volgens het verslag op dat moment 20 jaar oud was, ontstond een vermoeden. De vader van mijn opa heette ook Johannes en was geboren in 1870. Na een blik in mijn stamboomregistratie wist ik het bijna zeker: dit moet mijn overgrootvader zijn! Hoe kan dat nou? Mijn overgrootvader een crimineel? Het is wel een hele vreemde ontdekking als je er achter komt dat de vader van je opa vastgezet heeft. Het is ook grappig, omdat je het nooit verwacht had en je zelfs een beetje 'trots' bent dat de Huigslooten toch niet allemaal van die brave Hendriken zijn, maar het voelt ook een beetje beschamend. Maar de

euforie verdween toch weer snel. Het bewijs dat mijn opa's vader een crimineel was, moest nog wel geleverd worden. Dus dan maar een bezoek aan het Noord-Hollands Archief om de stukken op te zoeken. Helaas was in de processtukken geen geboortedatum te vinden, alleen zijn leeftijd en geboortegemeente Alkemade. Jammer! Maar goed. Toch de aannahme maar gedaan dat het mijn overgrootvader was. Hij was de enige Johannes Huigsloot die rond 1870 in Alkemade en omgeving is geboren.

Na de rechtszitting op zaterdag 14 maart 1891 werd Johannes Huigsloot veroordeeld tot negen maanden hechtenis, Van Hameren kreeg zes maanden en Akerboom ook negen. In welke gevangenis Johannes moest brommen, weet ik nog niet en daar moet ik dus nog achter zien te komen.

Overgrootvader is na zijn detentie toch waarschijnlijk tot bezinning gekomen, want in mei 1893 trouwde hij met Wijnanda van Veen en in mei 1894 werd mijn opa geboren. Helaas overleed Johannes al in 1901 in Hazerswoude, waarbij hij zijn vrouw en vijf kinderen achterliet.

Johannes

(Woubrugge, 1885 - Nieuw Vennepe, 1970)

Deze Johannes Huigsloot kun je misschien wel een recidivist noemen. Welgeteld drie keer hoorde hij een vonnis tegen zich eisen: in 1909, 1912 en 1921. De eerste twee keer komt hij er goed vanaf met geldboetes van resp. f 3,00 en f 10,00; de derde keer loopt het minder goed af.

Als je het vonnis uit 1909 leest, lijkt het kleine vergrijp dat Johannes Huigsloot uithaalde me zelfs een beetje komisch.

Lees maar:

‘... Overwegende dat Hendrik Dijkgraaf en zijn huisvrouw Catharina Maria Bierenbroodspot ieder naar zich doch geheel eensluidend ter Terechzitting hebben verklaard:

dat zij in den namiddag van den 16e Juli j.l. zich bevindende in de gelagkamer van hun logement te Hoofddorp, gemeente Haarlemmermeer, beklaagde op de toegangsdeur der gelagkamer zagen aankomen, dat beklaagde eenigzins onvast op zijn beenen was; dat zij hem niet binnen willende hebben; dat er daarop eerst van buiten aan de klink gerommeld werd en daarop met geweld tegen het onderpaneel getrapt waarop dit uit de sponningen in de kamer vloog; dat beklaagde daarop zijn hoofd door de aldus ontstane opening stak ...’

Johannes had waarschijnlijk al het nodige genuttigd en lustte er nog wel een en die wilde hij bij Dijkgraaf halen. Maar

hij was niet welkom, dus dan maar dwars door de deur. Een dronken kop door het paneel moet een lachwekkend tafereel geweest zijn.

Het vonnis luidde ‘opzettelijke en wederrechtelijke beschadiging van eenig geheel aan een ander toebehoorend goed’ en kostte hem dus 3 gulden.

Ook bij de zaak in 1912 was er drank in het spel. In de nacht van 3 op 4 januari troffen ‘politie-ambtenaar en onbezoldigd Rijksveldwachter’ Nicolaas Verhaar en nachtwaker en tevens onbezoldigd Rijksveldwachter Johannes van der Wolf Johannes in Hillegom ‘op den openbaren weg aan in kenlijken staat van dronkenschap.’ Hij werd opgepakt om voorgeleid te worden aan de burgemeester van Hillegom, die ook hulpofficier van justitie was. Johannes verzet zich hevig tegen de arrestatie en deelt ook een paar klappen en schoppen uit. Uiteindelijk lukt het de rechtshandhavers dus wel om hem voor de burgemeester te krijgen, want op de zitting in Haarlem zijn de verklaringen van beide ambtenaren voldoende om Johannes te veroordelen. Een bekentenis is niet opgenomen in het vonnis. Deze veroordeling kost hem tien gulden.

Volgens de dagvaarding in 1921 had Johannes op 6 augustus van dat jaar een van zijn werkgevers, bloemkweker J. Captein, ‘een slag in het gezicht gegeven, waarvan deze pijn ondervond.’ Er was blijkbaar onenigheid over het uit te betalen loon. Captein vertelde op de zitting ‘dat de beklaagde dezen zomer bij hem heeft gewerkt, tot hij op 6 augustus 1921 te Heemstede met beklaagde kwestie heeft gehad over het betalen van loon; dat de beklaagde zich driftig maakte, hem getuige bij de keel greep en opzettelijk met geweld een slag in het gezicht toebracht; dat die slag hem pijn heeft gedaan en hij aan zijn tandvleesch bloedend verwond is geraakt.’

Ook de vennoot van Captein, de heer Scharpff, vertelde een zelfde verhaal. Volgens artikel 300 van het Wetboek van Strafrecht was hier dus sprake van mishandeling, goed voor een boete van 25 gulden. Helaas kon Johannes dit niet betalen en werd de straf omgezet naar een gevangenisstraf van 25 dagen.

Gerardus

(Alkemade, 1897 - Leiden, 1983)

Als het klopt dat Johannes (1870-1901) hiervoor inderdaad mijn overgrootvader is, dan geldt dat ook voor het bekende spreekwoord over de appel en de boom: Gerardus is nl. de tweede zoon van Johannes en de jongere broer van mijn opa.

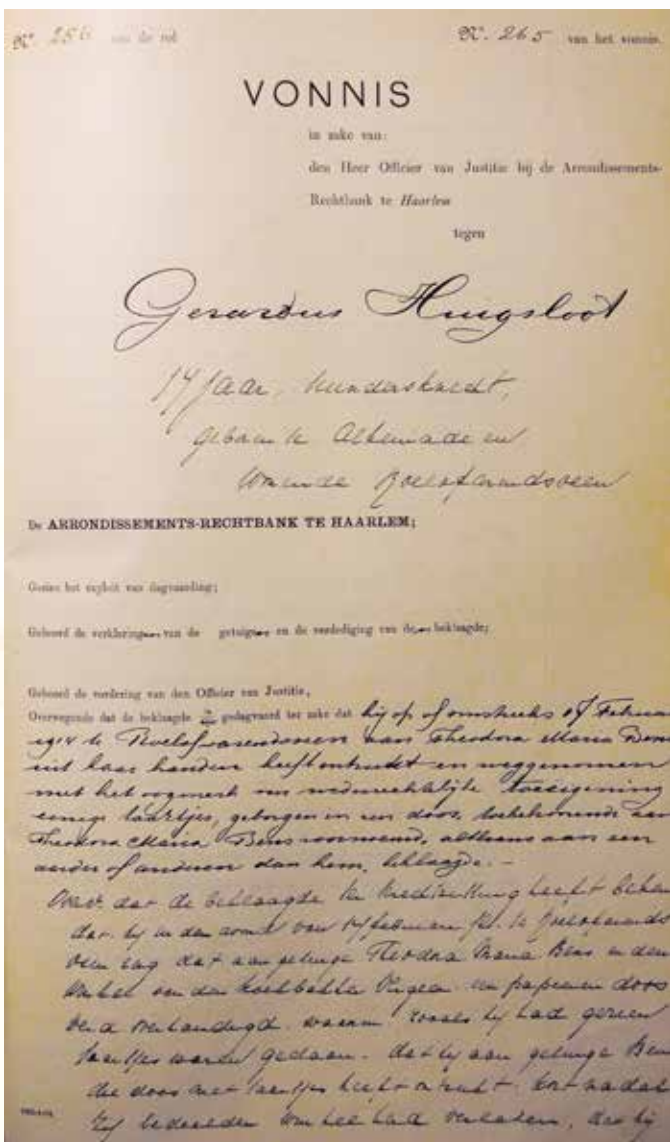
Al op 17-jarige leeftijd pleegde tuindersknecht Gerardus in 1914 zijn ‘misdrijf’. De aanklacht geeft aan dat ‘hij op of omstreeks 17 februari 1914 te Roelofarendsveen aan Theodora Maria Beus uit haar handen heeft ontruikt en weggenomen met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening eenige taartjes, geborgen in een doos, toebehoorende aan Theodora Maria Beus voornoemd, althans aan een ander of anderen dan hem, beklaagde.’

Een mooi stukje proza over wat meer een kwajongensstreek lijkt dan een misdrijf.

Gerardus had gezien dat Theodora Maria uit de winkel van ‘koekbakker Vergeer’ kwam met een doos taartjes. Kort hierna eigende hij zich de taartjes dus wederrechtelijk toe, bracht ze naar zijn kameraden en samen genoten ze ervan. Dat laatste werd gezien door getuige Petrus Akerboom, die het voorval voor de winkel ook had waargenomen en Gerardus gevolgd was. Samen met de verklaring van Theodora was er dus genoeg bewijs voor een veroordeling. De taart wordt duur betaald met een geldboete van 10 gulden.

Feiten zoals hierboven laten de gegevens over je voorouders nog meer leven. Het is het vlees op de botten van je genealogisch onderzoek. En het is natuurlijk mooie informatie voor een artikel zoals dit of een familiegeschiedenis. Verder geeft het een klein beetje een beeld van de verschillen in de rechtspraak toen en nu. Voor het gappen van een doos gebak hoeft je nu echt niet meer voor de rechter te verschijnen.

Jos Huigsloot

Het verhaal van het secreet

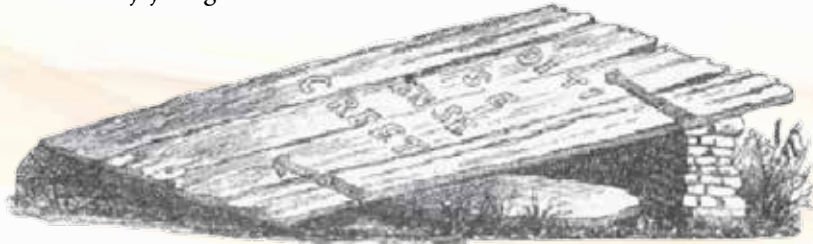
Als gids bij de wandelingen van Oud Alkemade en door de historische binnenstad van Leiden, ontdek je soms bijzondere plekken. Zo stuitte ik nog niet zo lang geleden achter de Pieterskerk (nee, die is niet naar mij genoemd!) op de resten van een uitzonderlijk bouwsel. Wat kon dit nou wezen? En dus volgde in de week daarna een nauwkeurig onderzoek.

De mens is een nieuwsgierig wezen. Gelukkig maar, want alleen daardoor kan de kennis op de wereld groeien. Soms zoeken wetenschappers jaren vergeefs naar oplossingen en is het wereldnieuws als dan een doorbraak wordt bereikt. Deze waar gebeurde geschiedenis uit de achttiende eeuw in de buurt van Leiden zou ook nu de wereldpers niet halen, al meende men wel iets erg belangrijks op het spoor te zijn. Een pas benoemde predikant vond aan de kant van de sloot, die zijn nieuw verworven tuin van een weide scheidde, een stokoude vermolmde deur. Opruimen leek het devies, maar zijn aandacht werd getrokken door een tekst op die deur, nog nauwelijks leesbaar maar toch nog redelijk herkenbaar. En voor een man die gek is op antiquiteiten is dat natuurlijk een kolpje naar zijn hand. 'Dat is Latijn', mompelde hij en schreef de woorden over om thuis in een woordenboek op te zoeken wat de letters zouden betekenen. Hij liet al zijn kennis over vervoegingen en naamvallen de vrije loop en na dagen studie had hij een naar zijn mening passende verklaring voor de tekst. Hij besloot die tekst voor alle zekerheid voor te leggen aan een aantal professoren van de Leidse universiteit om een bevestiging te krijgen van zijn vertaling en zo ook bekendheid te geven aan zijn historische vondst aan de slootkant. De professoren bogen zich nu ook over het raadselachtige opschrift en konden het onderling niet eens worden over de vertaling. Dat die van de dominee zeker niet klopte, stond voor hen wel vast: *se* betekende zich en *ense* betekende met of met het zwaard, dat was wel duidelijk. De tekst begon met *diti*, een naamval van Dis, zodat het waarschijnlijk ging om iemand die zichzelf met het zwaard gewijd aan Pluto, de god van de onderwereld, had gedood. Maar dan restte nog het woord *creet* of de woorden *cre* en *et*. Professor Valckenaer meende dat het een samentrekking was van *creavit*, maar zijn collega Van Santen dacht eerder aan *cremavit*. Dat zouden dan vertalingen opleveren als voortbren-

gen of verbranden. Hemsterhuis kwam uiteindelijk tot de conclusie dat *cre* en *et* twee afzonderlijke woorden waren: *cre* een verkorting van *crepitantse*, terwijl *et* op zichzelf stond. De totale tekst zou dan de vertaling kunnen opleveren: 'krakende wijdde hij zich met het zwaard aan Pluto en...' Helaas ontbrak dus het vervolg, zodat de heren besloten eens een kijkje te gaan nemen in de

tuin van de dominee of daar wellicht verdere aanwijzingen waren te vinden. Terwijl zij voorovergebogen naar de oude deur stonden te staren, naderde een boerenjongen die nieuwsgierig kwam kijken wat die mannen daar nu toch aan het doen waren. Hij boog zich ook over de deur en las voor: "dit is een secreet".

Pieter van Ruiten

Een secreet was vroeger de benaming voor een poepdoos.
Stond meestal op de rand van de sloot, de afvoer ging recht omlaag...
De plee van de familie Van der Poel, Zwarteweg 8 in Oud Ade.
Op de achtergrond de Blauwe polder.

De Koppoellaan rond 1940

OUD EN NIEUW

In deze nieuwe rubriek plaatsen wij oude en nieuwe situaties onder elkaar. De foto's zijn gemaakt vanaf de Koppoellaan te Rijpwetering, richting de Koppoel. Aan de overkant de Achterdijk. Opvallend is dat het botenhuis links op beide foto's hetzelfde is gebleven.

Heeft u zelf mooie voorbeelden, stuur ze gerust naar ons toe.

De Koppoellaan in 2014

